

Громадська діяльність: маленький лікнеп

Ми вже говорили про те, що однакової шкоди людині та її сім'ї можуть заподіяти як аполітично-апатична налаштованість самої людини, так і її хвороблива зацикленість на “великій політиці”. І якщо від того й від іншого дітей варто застерігати й оберігати, то от до громадської діяльності, навпаки – залучати, підштовхувати, втягати. Правда, для цього слід задуматися, якою мірою ця сфера відбита в нашому житті.

Найбільш конструктивне – це завжди бути в курсі основних подій у країні і водночас активно включатися в життя того співтовариства, в якому ви живете. Таку діяльність найпростіше здійснювати в громадських організаціях, які є невід’ємним атрибутом громадянського суспільства, яке непросто і навіть драматично, але все-таки формується в нашій державі. Такі організації мають горизонтальні зв’язки, структурують суспільство, роблять соціальне життя багатшим, більш упорядкованим, розумнішим, гуманнішим.

І хоча останнім часом становище явно змінюється на краще, безоплатна робота на благо суспільства не завжди гідно оцінюється в нашій країні. Це має свої пояснення. У радянські часи громадські організації найчастіше були формальними, створювалися владними структурами для видимості демократії. Представників таких організацій не надто поважали, їх нерідко розцінювали як кар’єристів і пристосованців. Для жінки клеймо “общественница” передбачало, що вона обділяє увагою близьких або ж недостатньо приваблива, аби створити родину. Здебільшого ті, хто був у керівництві таких організацій, мали якусь вигоду: кар’єрне зростання, безплатні путівки, отримання квартири, навіть поїздки за кордон. А от громадські

об'єднання, що створювалися за реальною ініціативою громадян Радянського Союзу, були, звичайно, протестного дисидентського характеру. Участь у них тягла за собою переслідування з боку комітету держбезпеки аж до арешту і набуття статусу політв'язня, а в давніші часи – й позбавлення життя. Отож і виходило, що в одних громадських організаціях перебувати ніби соромно, а в інших – небезпечно. На зорі незалежності України певний час спостерігався бум створення громадських організацій із розрахунку на зарубіжні гранти: терміново відкривалися рахунки, громадські працівники вчилися писати проекти. Але все виявилось не таким райдужним, і багато організацій, зазнавши перших невдач, припинили своє існування або залишилися тільки на папері. Ті ж, хто зумів включитися в співробітництво з фондами, нерідко стають об'єктом заздрості й підозр: їх називають “грантоїдами”, бурчать, що вони “наживаються на наших проблемах”.

Недавні події на Майдані сколихнули країну і втягли багатьох у революційний громадський процес. Як завжди в таких умовах, стала популярною ідея – зруйнувати “до основанья, а затем...”. И отут уже народні ради й інші громадські об'єднання стають об'єктом критики (часом справедливої), що занадто політизовані, не готові вибудувувати цивілізовані конструктивні відносини з місцевою владою, не мають елементарних знань про те, яка роль і які можливості об'єднань активістів, як функціонують органи місцевого самоврядування, як формується бюджет міста або села... І навіть – куди від цього подітися – просто планують вирішити свої проблеми: щось оформити або роздобути, підстрахуватися з бізнесом, примітивно самоутвердитися, компенсуючи життєві невдачі в інших сферах.

На всіх цих “інгредієнтах” і замішаний дуже складний і суперечливий коктейль не завжди справедливої громадської думки про такий важливий для розвитку країни третій сектор.

І все-таки за роки незалежності України можна спостерігати стійку тенденцію до підвищення соціальної активності громадян.

Що вибрати – громадську організацію, ініціативну групу чи волонтерську роботу?

До громадських організацій традиційно відносять не тільки звичайні об'єднання громадян “за інтересами”, а й профспілки, благодійні організації, об'єднання співвласників багатоквартирних будинків, інші органи самоорганізації населення. При цьому системно працюють не більш як 8–9% зареєстрованих структур. Та й ті, чия діяльність реальна, не завжди мають своєю метою благо співтовариства. Приміром, можна виділити “кишенькові” громадські організації, створювані владними структурами з корупційною метою для відмивання грошей або вимивання їх з державного бюджету; “технічні” – як механізм залучення додаткового фінансування в бідні бюджетні організації; нечисленні і формальні організації “одного лідера” – для задоволення амбіцій або конкретних намірів окремої людини; “організації-трампліни” – для перетворення згодом на політичну силу; організації-“прохачі”, створені виключно з метою добути певні блага для своїх членів; організації-“самозахисники” – для боротьби з обмеженням прав певних груп, які вони представляють. Можливі також територіальні об'єднання, створені для розв'язання побутових проблем мешканців – квартальні комітети, ОСББ. Громадська діяльність також може стосуватися здорового дозвілля і здійснюватися в клубах – спортивних, туристичних, творчих тощо. До переліків нерідко входять і релігійні громади, які теж юридично значаться як громадські організації. Деякі з перелічених об'єднань або неважливі для суспільства, або навіть шкідливі (якщо є корупційний компонент). Інші полегшують і прикрашають життя тільки своїх членів, що саме по собі непогано, прогресивно і правильно: у свої організації об'єднуються жінки, чорнобильці, підприємці, воїни-афганці, люди з обмеженими можливостями, багатодітні родини, футбольні вболівальники, представники секс-меншин (ЛГБТ-співтовариства)... Однак прикладів діяльності в ім'я загального блага теж чимало: захист навколишнього середовища; контроль за діяльністю можновладців; антикорупційна і правозахисна діяльність;

допомога бідним; культурне просвітительство; робота з дітьми і підлітками; турбота про бездомних тварин...

Останнім часом стали популярними й просто ініціативні групи, тобто добровільні співтовариства громадян, які об'єднуються для захисту своїх прав й інтересів або просто для якоїсь конкретної справи. Такі групи не оформляються юридично, а їхня діяльність не регулюється законодавчо. Нерідко вони створюються ситуативно для вирішення якогось питання і розпадаються, коли проблема себе зжила (чи то була вирішена, чи то ситуація стала безнадійною внаслідок якихось необоротних процесів). Водночас ініціативна група часто стає прообразом майбутньої організації. Приміром, кілька мешканців можуть об'єднатися, аби допомогти бездомним тваринам, що живуть біля їхнього будинку, а потім присвятити частину свого життя системній допомозі чотириногим сердегам.

За всієї розмаїтості форм найблагодороднішою і корисною – як для суспільства, так і для окремої людини – є волонтерська (добровольча) діяльність. І якщо говорити про користь долучення до громадського життя дітей, то все-таки найбільшу користь у моральному вихованні приносить безоплатна робота на благо інших. Відмітна риса волонтерства – це наявність могутніших мотиваційних стимулів, ніж очікування плати за свою роботу, якихось матеріальних вигод або інших бонусів. І навіть у разі, якщо громадські працівники згодом навчаться добувати гроші, провідною однаково залишається саме ідея, якийсь вищий і шляхетний зміст.

Наймогутніший енергетичний потенціал Майдану значною мірою перетворився (чи надовго?) на творчу громадську діяльність. Сплеск доброчинності, допомога біженцям, масові прибирання рідних міст і сіл... Не розгубити б цей приплив ентузіазму і загальної небайдужості. Адже тепер уже зі смутком доводиться констатувати, що не всім “революціонерам” до душі довгий, непростий і “нудний” шлях еволюційного розвитку суспільства.

Суспільне благо і особиста користь

Не викликає жодного сумніву користь громадських організацій для демократичного становлення країни, розвитку свобод і прав людини, побудови громадянського суспільства. Але чи всі ми готові робити правильні хороші справи, якщо не бачимо конкретної користі для себе і своєї сім'ї? Чи варто долучати і підштовхувати до громадської роботи своїх дітей, якщо суворі закони виживання начебто й не дозволяють "балуватися" безплатною роботою або ж нехай і здоровим, але дозвіллям? Адже часом мається на увазі, що при цьому доведеться жертвувати часом, особистим життям, матеріальними ресурсами... Однак, хай це звучить парадоксально, саме ті, хто найменше думає про користь, отримують найбільшу особисту "вигоду" від безплатної діяльності – і в громадських організаціях, і в клубах за інтересами, і в інших об'єднаннях.

Що може дати людині громадська діяльність?

- *Повагу в родині, серед колег, у співтоваристві.*
- *Почуття власної гідності, самоповагу, самоутвердження, подолання своїх комплексів, упевненість у собі, а також відчуття своєї затребуваності, потрібності.*
- *Великі можливості для саморозвитку, набуття нових знань, а також застосування вже наявних талантів й умінь.*
- *Справу на все життя, захопливе хобі, здорове дозвілля.*
- *Уміння спілкуватися, висловлювати свої думки, аргументувати позицію.*
- *Практику цивілізованого і конструктивного спілкування з чиновниками.*
- *Організаторські навички, уміння об'єднувати людей, працювати в команді і з партнерами.*
- *Уміння писати і реалізовувати проекти.*
- *Оздоровлення й облагородження сімейних стосунків: нові теми*

для розмов, спільні, далекі від дріб'язковості, ідеї й турботи, почуття єднання з близькими, якщо вони стали однодумцями. Або принаймні можливість не фокусуватися на сімейних проблемах.

- Знаходження вірних друзів, однодумців і зв'язків з найрізноманітнішими людьми.*

- Почуття причетності до великих і важливих справ: розвиток місцевого співтовариства в рідному місті або селі; побудова громадянського суспільства у своїй країні; боротьба за вищу справедливість, за екологічний порятунок нашої планети...*

- Можливість показати добрий приклад своїм дітям.*

Особливо хочу підкреслити користь громадської активності для молоді. Крім успішної соціальної адаптації, все перелічене стає додатковими бонусами під час працевлаштування. Робота на благо співтовариства розкриває чудові можливості набути репутацію відповідальної, ділової, обов'язкової, грамотної людини, в якій зацікавлений будь-який роботодавець.

Таким чином, уміння працювати не за гроші, а за ідею найчастіше має зовсім несподівані позитивні "побічні ефекти". Не раз доводилося спостерігати, як, захопившись громадською роботою і переставши фокусуватися на своїх проблемах, людина змінювалася – її життя ставало яскравішим, повним, захопливим. Хтось знаходив нову цікаву роботу, хтось – вірного супутника життя. Ще у когось відходили на задній план і згладжувалися сімейні негаразди, паралельно розв'язувались якісь життєві проблеми. Долучення до соціально корисної діяльності психологічно реабілітує й успішно повертає до повноцінного життя багаторічних безробітних, домогосподарок, котрі міцно засіли вдома, людей з обмеженими можливостями або ж тих, хто, вийшовши на пенсію, ризикує "піти у хворобу"...

Громадська діяльність – це звичний спосіб існування небайдужої активної людини, здорова альтернатива зайвій "політичній заклопотаності", можливість прожити своє життя не даремно – з

користю й для себе, і для суспільства.